

VIERHUIZEN – NEDERLANDS HERVORMDE KERK

‘Veerhusen’ wordt voor het eerst genoemd omstreeks 1500. Het dorp dat vroeger aan de Lauwerszee lag, ligt sinds de inpoldering van 1927 maar liefst vijftien kilometer landinwaarts. Achter de eeuwenoude zeedijk ligt de kerk van Vierhuizen. In 2006 kwam het afgelegen dorp in het landelijke nieuws door het winnen van € 900.000,- in de Bankgiro Loterij, bestemd voor de restauratie van de kerk.

Het is een rechthoekige zaalkerk van 12 x 8 meter, gebouwd van tufsteen. Het oudste, romaanse gedeelte van de kerk is waarschijnlijk gebouwd halverwege de 12e eeuw. Tegen het jaar 1400 werd een vierkant gotisch koor van 8 x 8 meter aangebouwd, waarvan in de muren nog sporen van aanhechtingen te vinden zijn. Het gebouw, van origine een recht gesloten kerk met drie traveeën, verkeerde na de Reductie van Groningen (1594) in deplorabele toestand. In 1640 onderging dit gebouw een ingrijpende verbouwing: er werden grote rondboogvensters ingebroken in noord-, oost- en zuidwand. West- en oostgevel werden versterkt met zware steunberen. De westgevel kreeg een ingangspartij die geflankeerd wordt door twee blinde vensters.

In 1869 werd de kerk helemaal bepleisterd. Een belangrijk onderdeel van de restauratie van 2007 was de verwijdering en vervanging van het oude pleisterwerk. Daardoor kon met redelijke zekerheid, op grond van het vele tufsteen dat daarbij tevoorschijn kwam, de oorsprong van de kerk halverwege de 12e eeuw gedateerd worden. Ook de oorspronkelijke losstaande toren bleek bij de afbraak in 1839 grotendeels uit tufsteen te bestaan.

In 1844 kreeg de kerk haar huidige, inpandige toren. De toren heeft blinde vensters aan de westzijde en boven de galmgaten zijn de wijzerplaten van het uurwerk uit 1946 aangebracht. Het wapen van het geslacht Lewe, de leeuw, bekroont als windvaan de ingesnoerde naaldspits van de toren. De klok werd in 1630 gegoten door Nicolas Rovier en André Robertin in opdracht van Anna en Geert Lewe, Vrouwe en Heer van de beide borgen in Vierhuizen. Op de klok staan hun wapens en Nicolas Rovier’s meesterteken.

Binnen is het helder door de grote rondboogvensters in combinatie met het licht geschilderde houten tongewelf. Er zijn weinig sporen van het verleden te zien. De originele scheiding tussen koor en schip is nog te herkennen aan twee opgaande pijlers op noord- en zuidmuur, vermoedelijk restanten van een triomfboog. Het naar buiten wijken van noord- en zuidmuur, nu door trekstangen bij elkaar gehouden, zou het resultaat kunnen zijn van de spatkrachten die door een stenen overwelling worden uitgeoefend. De kansel dateert uit de 17e eeuw maar alleen de kuip met fraai houtsnijwerk is nog origineel. Op de hoeken van de boogpanelen zien we personificaties van deugden in de vorm van hermen (rechthoekige, naar onder toe enigszins taps toelopende zuil waarvan het bovenste deel bestaat uit een buste). Deze personificaties van deugden bezitten de bijbehorende attributen: Geloof (Bijbel en kruis), Hoop (anker en duif), Liefde (moeder en kind), Gerechtigheid (weegschaal en zwaard), Sterkte of Standvastigheid (vrouw met afgebroken zuil). Onder de lezenaar staan de wapens van de familie Lewe die in 17e eeuw het collatierecht bezat.

In 1927 werd het meubilair, de orgeltribune en de achterwand onder de tribune in een blauwgroene kleur geschilderd. De doopvont kent een boeiende combinatie van materialen: oud hout met rondom gesneden de symbolen van Geloof, Hoop en Liefde en met rankwerk aan de onderzijde, een onder- en bovenrand van smeedijzer en de natuursteen van het bekken.

Het orgel werd in 1893 nieuw gebouwd door de firma P. van Oeckelen. Dit instrument verving een orgel dat in 1845 in de kerk was geplaatst. De gewelfde orgelgalerij wordt geschraagd door twee houten zuilen. In 2007 heeft Mense Ruiten, tegelijk met de restauratie van het kerkgebouw, het orgel gerestaureerd.